

INVESTERINGAR ÄR DEN BÄSTA STIMULANSEN HUR VI MEST EFFEKTIVT BEKÄMPAR DEN EKONOMISKA KRISEN I SPÅREN AV CORONAPANDEMIN

ANTON SVENSSON

KATALYS.

Om författaren

Anton Svensson är masterstudent i ekonomisk historia vid Lunds universitet.

Katalys – Institut för facklig idéutveckling

Katalys är ett oberoende fackligt idéinstitut som bedriver utredningsverksamhet och opinionsbildning. Våra verksamhetsområden är välfärd, samhällsekonomi, arbetsmarknad och fördelningsfrågor. Vår uppgift är att generera kunskap och perspektiv som kommer såväl den politiska debatten som fackföreningsrörelsen och dess företrädare på lokal, regional och central nivå till gagn. Men vår uppgift är även att driva den politiska debatten framåt i dessa frågor, med egna analyser och förslag grundade i fackliga perspektiv. Vi står på två ben – idéutveckling och politisk påverkan. Värderingsmässigt står vi på LO-medlemmarnas sida.

Katalys tror inte att ökade samhällsklyftor är en naturlig eller opåverkbar följd av en globaliserad värld. Vi ställer inte upp på resonemang om att bara för att det går att skapa en marknad av något som vi äger gemensamt, så ska den marknaden skapas. Vi ser att det finns konstruktiva vägar framåt för den svenska arbetsmarknaden och att de principer som en gång formade arbetsmarknaden är relevanta även i framtiden. Vi vill bidra till att den generella välfärden och trygghetssystem säkras och utvecklas. Katalys – Institut för facklig idéutveckling startades på initiativ av 6F – fackförbund i samverkan. 6F utgörs av LO-förbunden Byggnads, Elektrikerna, Fastighets, Målarna och Seko.

Besök vår hemsida: www.katalys.org

Grafisk formgivning: Jesper Weithz.

Omslagsbild: Photolas/Adobe Stock.

Sammanfattning

■ Den ekonomiska krisen i coronapandemins spår är oerhört allvarlig. BNP-fallet under andra kvartalet 2020 var det största sedan SCB år 1980 startade mäta BNP per kvartal.

■ På grund av nollränta är penningpolitiken oförmögen att generera en betydande stimulans av ekonomin under den nuvarande djupa krisen.

■ Den nationalekonomiska forskningen har under det senaste årtiondet allt mer kommit att erkänna att expansiv finanspolitik krävs för att stimulera ekonomin vid en större konjunktur nedgång.

■ Samtida nationalekonomisk forskning styrker att det är offentliga investeringar och offentlig konsumtion som ger den största stimulansen av ekonomin vid expansiv finanspolitik.

■ Idén att expansiva åtstramningar skulle kunna fungera i praktiken avfärdas.

■ Idén att expansiva skattesänkningar skulle vara effektiva för att öka efterfrågan och sysselsättningen har visat sig vara felaktig.

■ Baserat på den samtida forskningen och de stora behoven av reformer i den svenska ekonomin föreslås fyra konkreta åtgärder:

1. Genomför redan planerade utbyggnader och underhåll av infrastruktur.
2. Stimulera ökat bostadsbyggande.
3. Öka de statliga statsbidragen till regional och kommunal välfärd.
4. Höj a-kassan.

■ De senaste decennierna har visat på en försvagad offentlig sektor. Detta har inneburit att Sverige fått en svagare a-kassa än våra nordiska grannländer samt en kraftigt underfinansierad äldreomsorg. Dessa strukturella brister har synliggjorts under pandemin och visar att regeringen behöver göra omfattande satsningar på dessa områden i vårändringsbudgeten 2021 och höstbudgeten för 2022.

■ Rapporten finner att socialdemokratin under lågkonjunkturen som följer pandemin behöver fokusera på en expansiv finanspolitik, inriktad på offentliga investeringar och offentlig konsumtion, för att bygga ett långsiktigt förtroende i den ekonomiska politiken och välfärdspolitiken.

Innehåll

Sammanfattning **3**

1. Inledning **5**

2. Ekonomisk utblick: Coronakris och finanspolitiskt paradigmskifte **6**

3. Verktyg för att bekämpa ekonomiska kriser **8**

3.1 Teori och empiri om penning- och finanspolitik **8**

3.2 Ny konsensus kring finanspolitikens allt viktigare roll **9**

4. Utvärdering av finanspolitiska åtgärder **11**

4.1 Expansiva åtstramningar **11**

4.2 Skattesänkningar **12**

4.3 Offentliga investeringar **12**

4.4 Offentlig konsumtion **12**

4.5 Offentliga transfereringar **13**

4.6 Vilka åtgärder är effektivast? **13**

4.7 Ökad offentlig belåning – inte ett problem för Sverige **15**

5. Vad bör göras nu? **17**

5.1 Öka investeringarna i infrastruktur för en grön omställning **17**

5.2 Öka investeringsstödet för bostadsbyggande **18**

5.3 Höj och förstärk a-kassan **19**

5.4 Satsa mer resurser på regional och kommunal välfärd **19**

6. Sammanfattning och slutreflektion **20**

Litteratur **21**

Noter **24**

1. Inledning

Denna rapport ämnar besvara hur Sverige bör möta den globala ekonomiska recession som utlösts av coronapandemin. Under 2020 har alla OECD-länder sett drastiska nedgångar i BNP efter nedstängningar av samhället i varierande grad, som genomförts för att rädda människoliv. Det svenska BNP-raset under andra kvartalet av 2020 har varit historiskt, nedgången på över 8 procent var den största sedan man 1980 startade att mäta BNP för varje enskilt kvartal¹. Hur krisen framöver kommer utvecklas är däremot höljt i framtidens dunkel, då vad som sker kommer att påverkas av hur vi som samhälle agerar idag.

Hur den ekonomiska nedgången bör lindras är i fokus för denna rapport. Den omfattande debatt som just nu pågår kring krishantering kommer belysas och vävas ihop med historiska lärdomar från hanteringen av tidigare ekonomiska kriser. Syftet är att påvisa hur coronapandemins akuta ekonomiska effekter bör hanteras.

Denna rapport finner att både samtida ekonomisk empirisk forskning och våra kollektiva lärdomar från tidigare ekonomiska kriser stödjer att en aktiv finanspolitik är ett viktigt medel i att bekämpa lågkonjunkturer under nollränta.

Framför allt verkar expansiva offentliga utgiftsökningar i form av offentliga investeringar och offentlig konsumtion vara effektiva medel för att bromsa nedgången och underlätta återhämtningen. Det mest hoppingsgivande är att dessa investeringar har potential att generera

---

Nedgången på över 8 procent var den största sedan man 1980 startade att mäta BNP för varje enskilt kvartal.

---

investeringar och strukturförändringar i Sverige som kan förmå göra landet starkare, mer jämlikt och mer hållbart på sikt. Denna analys påvisar att det är högst relevant att göra expansiva finanspolitiska satsningar på fyra områden:

1. Genomföra redan planerade utbyggnader och underhåll av infrastruktur.
2. Stimulera ökat bostadsbyggande.
3. Öka de statliga statsbidragen till regional och kommunal välfärd.
4. Höja a-kassan.

I slutändan är dessa förslag inte enbart klok ekonomisk politik utan rent av nödvändigheter om den nuvarande socialdemokratiskt ledda regeringen önskar leda vårt samhälle ut ur krisen och in i ett förnyat samhällsbygge, präglad av full sysselsättning och sammanhållning.

2. Ekonomisk utblick: coronakris och finanspolitiskt paradigmskifte

Innan vi kan analysera hur krisen ska bekämpas behövs en lägesbild av hur den svenska ekonomin drabbats av den globala recessionen, då Sverige är starkt beroende av den internationella handeln, inte minst från våra europeiska grannländer, Nordamerika och Ostasien. Närmare hälften av Sveriges BNP kommer från vår export.² Det illustrerar vikten av att förstå internationella handelsmönster för att i sin tur förstå den svenska ekonomins ställning i den nuvarande krisen.

OECD:s genomgång av den nuvarande krisens genomslag sammanfattar hur omfattande de ekonomiska konsekvenserna av coronapandemin hittills varit³: Globalt har BNP sjunkit med 4,2 procent, samtidigt som återhämtningen i många stater har gått trögt. OECD skissar visserligen en hoppfull bild om ett bättre 2021, men med reservationen att pandemins utveckling och åtgärdernas utformning kan ha en fortsatt stor inverkan på utvecklingen. Under 2020 verkar det vara de utvecklade länderna i EU samt Nordamerika som med ett genomsnittligt BNP-ras på mellan 4 och 8 procent har haft den mest betydande nedgången. Däremot ser det en aning ljusare ut för utvecklingsländerna, främst för Kina som beräknats ha haft en BNP-ökning på 1,8 procent. Kina fick tidigt kontroll på virusets spridning och kunde därav ta bort en rad pandemi-restriktioner redan i april 2020.

Inte minst styrks den dystra bilden av ILO:s rapportering av minskning i arbetade timmar globalt – det sjunkande antalet arbetstimmar för första kvartalet 2020 motsvarade 130 miljoner heltidsarbeten. Det andra kvartalet såg än värre ut med en minskning i utförda arbetstimmar motsvarande 300 miljoner heltidsarbeten⁴. Minskningen ser ut att ha varit störst bland kontaktnära yrken där möjligheten till distansarbete är som minst, vilket oproportionerligt har drabbat kvinnlig lågkvalificerad arbetskraft på global nivå⁵. I Sverige verkar minskningen

---

Att en rad internationella expertmyndigheter lyfter fram den centrala roll staten har för att bidra till att bromsa nedgången i BNP kan liknas vid ett paradigmskifte.

---

i sysselsättningsgrad mellan könen däremot vara betydligt jämnare fördelade, ett styrkesked för vår i relativa termer mer jämställda könsarbetsdelning⁶.

Sammanfattningsvis ger läget i den globala ekonomin en dyster bild – också för Sverige. Inte minst innebär den kraftiga nedgången i handel med våra europeiska grannländer, vilka beräknats ha haft en nedgång i genomsnittlig BNP på 12 procent under första kvartalet 2020⁷, en svår utmaning för svensk ekonomi. Denna lägesbild bekräftar och stärker bilden av att kraftiga stimulansåtgärder krävs för att upprätthålla världsekonomin och bromsa den pågående ekonomiska recessionen. En ljuspunkt är att de flesta utvecklade länderna gjort betydande finanspolitiska satsningar för att bromsa nedgången i ekonomisk aktivitet. Olika korttids-permitteringsprogram, framför allt i Europa, har pekats ut som bidragande faktorer till att krisen inte blivit ännu värre⁸. Även direkta finansiella stöd till företag verkar ha bidragit till att bromsa raset. Denna aktiva finanspolitik har tillsammans med ännu mer drastiska penningpolitiska åtgärder bidragit till att världens BNP-ras till viss del kunnat begränsas.

Att en rad internationella expertmyndigheter lyfter fram den centrala roll staten har för att

bidra till att bromsa nedgången i BNP kan närmast liknas vid ett paradigmskifte. Institutioner som tidigare förespråkade kraftiga neddragningar i statens ansvar och betonade behovet av budgetdisciplin, som till exempel IMF, talar sig idag varma för behovet av gröna offentliga investeringar i infrastruktur. De ställer sig även positiva till att förstärka de sociala skyddsnetten för att öka de **automatiska stabilisatorerna**⁹. Denna internationella trend kan bli startskottet för välbehövliga satsningar på det offentliga, mer fokus på en aktiv sysselsättningspolitik, fler insatser för att stärka trygghetssystemen och öppna upp för stora investeringar som möjliggör en nödvändig klimatomställning.

När vi zoomar in på Sverige ser vi att de största störningarna i svensk ekonomi 2020 inträffade under april och maj, med minskad produktion inom fordonstillverkning och tillbakagång inom hotell-, restaurang- och transportnäringen¹⁰. Dessa specifika branscher har haft det särskilt tufft och specifika åtgärder har därför riktats mot just dem. Men trots dessa betydande minskningar i BNP har sysselsättningsminskningen, med en ökad arbetslöshet från 6 till 8,3 procentenheter

Automatiska stabilisatorer

Automatiska stabilisatorer utgörs av automatiska utgiftsökningar vid en lågkonjunktur såsom ökade kostnader för a-kassan. När dessa automatiska stabilisatorer som till exempel a-kassan aktiveras begränsar detta även konjunkturnedgången då en viss konsumtion hos den arbetslösa kan fortsätta.

i september 2020¹¹, varit relativt mild. Det har främst kopplats till de statliga stödåtgärderna för korttidspermittering och olika former av företagsstöd. Förhoppningsvis kan framtida minskad samhällspridning av covid-19 bidra till att produktionsminskningen avtar. Att detta kommer inträffa är dock högst osäkert. Det finns en påtaglig risk att de nuvarande produktionsminskningarna blir långvariga. Alltså kvarstår behovet av statliga åtgärder för att bromsa BNP-nedgång och sysselsättningsminskning ifall smittspridningen förblir fortsatt hög.

Sedan IMF:s rapport publicerades i juni 2020 har utrikeshandeln gjort bättre ifrån sig än prognosticerat. Under andra kvartalet 2020 sjönk Sveriges BNP med 8,3 procent. Det här hastiga raset följdes av en snabb initial återhämtning, inte minst inom utrikeshandeln¹². Detta kan ses som en indikator på att återhämtningen kan ha påbörjats. För hela 2020 verkar Sveriges BNP-utveckling bli negativ, minus 2,8 procent¹³.

Detta är trots allt en betydande BNP-chock för det ekonomiska systemet och kommer ha långtgående effekter. Även arbetslöshetsökningen på 2,3 procentenheter under 2020 är oroväckande.

De ständigt nya utbrotten av covid-19 och den ökade smittspridningen under vintern 2020/2021 får de flesta bedömare att tro att det trots ovan nämnda positiva indikatorer kommer att krävas statliga stimulansåtgärder för att hålla den nuvarande låga ekonomiska aktivitet vid liv och se till att den inte sjunker ytterligare. I framtiden kommer olika stimulansåtgärder att behöva avvecklas men tiden för detta är inte nu.

3. Verktyg för att bekämpa ekonomiska kriser

Det finns traditionellt två olika typer av verktyg som kan användas i syfte att stimulera ekonomin – penningpolitik och finanspolitik. Penningpolitik syftar på hur riksbanken kan använda penningmängden och räntan för att stabilisera ekonomin främst genom att styra inflationen. Finanspolitik handlar framför allt om de åtgärder staten kan göra för att öka eller minska efterfrågan, exempelvis genom att spendera mer eller mindre offentliga medel.

Första delen i detta kapitel kommer introducera läsaren för de teoretiska samt empiriska argumenten för penningpolitiska respektive finanspolitiska åtgärder. Andra stycket kommer se närmare till var rådande konsensus inom den nationalekonomiska forskningen ligger kring finanspolitikens roll.

3.1 Teori och empiri om penning- och finanspolitik

Inom den nationalekonomiska forskningen har man de senaste decennierna betonat penningpolitiska åtgärder, främst justeringar av Riksbankens styrränta, som det effektivaste verktyget för att påverka konjunkturen. Den makroekonomiska teorin i form av Mundell-Fleming-modellen förutspår att en liten och **öppen ekonomi** med rörlig växelkurs bör sänka räntan som medel för att stimulera ekonomin. Enligt modellen gör den låga räntan det fördelaktigt att låna för att investera vilket driver upp efterfrågan och ökar den totala produktionen. Dessutom genererar den låga räntan sänkt efterfrågan på den svenska kronan vilket sänker priset på svenska varor och därmed

leder till ökad export, förutsatt att andra länders centralbanker inte gör det samma¹⁴.

Sedan Sverige övergick till en rörlig växelkurs 1992 har penningpolitiken varit det främsta styrmedlet för att stabilisera den svenska konjunkturen. Finanspolitiken har getts en sekundär roll som stabiliserande verktyg under den rörliga växelkursens epok, då finanspolitiken i hög grad antagits neutraliseras av penningpolitiken. Teoretiskt sett borde ökad expansiv finanspolitik resultera i höjda räntor, då man har antagit att en så kallad utträngningseffekt sker när kapital går till offentliga, istället för privata, investeringar. Detta antas höja värdet på den svenska valutan eftersom investerare då förväntas välja att placera sina pengar i Sverige till följd av de höjda räntorna. Detta riskerar i sin tur att leda till en sjunkande utländsk efterfråga på svenska varor när kronans värde stiger och följaktligen höjer priset på svenska produkter.

Men att en expansiv finanspolitik verkligen leder till höjda räntor verkar empiriskt ytterst tveksamt då en rad länder som bedrivit expansiv finanspolitik har haft fortsatta nollräntenivåer, exempelvis Japan och USA. Detta reser starkt tvivel kring att expansiva finanspolitiska åtgärder under nuvarande ekonomiska förhållanden skulle tränga ut privata investeringar genom höjda räntor¹⁵.

Tanken att finanspolitiken har en marginell inverkan har aldrig varit helt dominerande inom nationalekonomin. Forskare och centralbanker erkänner att finanspolitiken kan ha dämpande effekter på en sjunkande BNP. Penningpolitiska åtgärder via växelkurs och ränta kan ge fördröjda effekter, medan en expansiv finanspolitik genererar ökning i BNP på kort sikt¹⁶. Modern empirisk forskning har även bekräftat att **multiplikatorn** av expansiv finanspolitik, i det korta loppet – speciellt under lågkonjunkturer, är betydande (även om betydelsen varierar

Öppen ekonomi

Öppen ekonomi är när hemlandet fritt kan byta varor och tjänster med utlandet. Sverige är något av ett typexempel på en liten öppen ekonomi.

beroende på åtgärd och vilken metodologi som används för att genomföra dessa beräkningar)¹⁷.

Kombinationen av de senaste årens rekordlåga räntor, den fortsatt höga arbetslöshet och otillräckliga inflationen, har gjort att allt fler börjat ifrågasätta huruvida penningpolitiken är ett tillräckligt medel för att reglera konjunktursvängningarna. Nästan inga makroekonomiska expertmyndigheter ser idag utrymme för mer expansiv penningpolitik eftersom centralbankernas reporäntor parkerat vid noll vilket förväntas göra vidare penningpolitiska åtgärder verkningslösa. Olika former av **kvantitativa lättnader** har redan använts för att generera penningpolitisk stimulans men där uppfattar man sig ha nått vägs ände i att stimulera ekonomin.

Med facit i hand har uppfattningen att penningpolitikens möjligheter är starkt begränsad under nuvarande förhållanden bidragit till en allt bredare enighet från internationella expertmyndigheter, såsom IMF¹⁸ och OECD¹⁹, om att expansiv finanspolitik nu krävs under återhämtningsfasen när den initiala pandemibekämpningen avtagit.

I Batini med fleras²⁰ forskningsgenomgång av tidigare studier av finanspolitikens effekter på den aggregerade efterfrågan – den totala efterfrågan på produkter och tjänster i ett land – ges en sammanfattning av strukturella faktorer som påverkar effektiviteten i finanspolitiken. Denna studie kan användas för att uppskatta huruvida Sverige

skulle kunna se en betydande multiplikator av en expansiv finanspolitik. I studien konstateras att följande strukturella faktorer påverkar multiplikatorns storlek:

- a) Länder med betydande handel ser lägre multiplikatorer.
- b) Länder med starka fack ser lägre lönerörlighet vilket ger högre multiplikatorer.
- c) Stora automatiska stabilisatorer innebär lägre multiplikatorer.
- d) Rörlig växelkurs innebär lägre multiplikator.
- e) Låg statskuld innebär högre multiplikator.
- f) Stark förmåga att beskatta ger högre multiplikator.

Sverige borde med andra ord se en betydande multiplikator av expansiv finanspolitik då vi a) i jämförelse med andra industrialiserade länder har starka fack²¹, b) har fått en kraftigt försvagad a-kassa under 2000-talet även när man tar den senaste tidens höjningar i beaktande²², c) har låg statskuld i förhållande övriga Europa²³ och d) stat med hög fiskal kapacitet.

De ovanstående faktorerna (a–d) är starka indikatorer på att en expansiv finanspolitik bidrar till en hög multiplikator och därmed är ett effektivt medel för att öka efterfrågan och sysselsättningen i Sverige. Sveriges handelsberoende och rörliga växelkurs borde däremot bidra till en mer dämpad multiplikator, men att den höga multiplikatorn skulle utraderas av dessa faktorer (e-f), får sägas vara osannolikt, speciellt med tanke på att det tidigare konstaterats hur det går att kombinera rörlig växelkurs och finanspolitiska effekter. Därav ger denna sammanställning av forskningslitteraturen av Batini m.fl.²⁴ stöd åt tesen att Sverige borde kunna se en substantiell multiplikatoreffekt av expansiv finanspolitik under en lågkonjunktur med redan låga räntenivåer – vilket är de just nu rådande omständigheterna.

Multiplikator

Multiplikatoreffekten är den kedjereaktion som gör att en initial efterfrågeförändring leder till en än större ökad efterfrågan, genom att en ökad inkomst leder till ökad konsumtion som i sin tur leder till att en annan får högre inkomst och därav ökar den totala efterfrågan med mer än vad den exogena effekten av inkomstökningen eller minskningen genererade.

Kvantitativa lättnader

Kvantitativa lättnader är när en centralbank går ut på finansmarknaden och köper upp tillgångar på denna, i syftet att höja tillgångsvärdet på dessa marknader och detta skapar mer kapital i finanssystemet vilket sänker räntorna i syfte att skapa ökade investeringar.

3.2 Ny konsensus kring finanspolitikens allt viktigare roll

På grund av att vi gick in i coronapandemin och den efterföljande lågkonjunkturen med nollräntor, är tron på penningpolitikens och

centralbankernas möjligheter att tillhandahålla en tillfredställande stabiliseringspolitik idag begränsad. Nya program med kvantitativa lättnader, där centralbankerna köper tillgångar direkt på de finansiella marknaderna, har blivit ett komplement i den penningpolitiska verktygslådan. Från januari till oktober 2020 har över 3 800 miljarder dollar pumpats ut av centralbankerna i USA, Japan samt Euroområdet²⁵ i form av nya pengar. Dock har även dessa åtgärder sett ut att ha en begränsad förmåga att bromsa BNP-raset. De får snarare ses som instrument för att förhindra en kollaps för tillgångspriserna på finansmarknaderna

och att bibehålla en viss aktivitet i ekonomin. Därför vänder sig allt fler till finanspolitiken med hopp om att den kan användas som instrument för att bidra till stabiliseringspolitiken. Inte minst sker detta då en rad studier under de senaste åren påvisat att multiplikatoreffekten av finanspolitiken är relativt hög. Enligt Konjunkturinstitutet²⁶ hamnar multiplikatorn på mellan 0,9 och 1,7 beroende på insats och modell som används för att beräkna effekten av expansiv finanspolitik. Detta innebär att varje miljard i finanspolitisk satsning leder till en utökad konsumtion på 0,9 till 1,7 miljarder kronor.

4. Utvärdering av finanspolitiska åtgärder

Detta kapitel kommer ge en beskrivning av vilka olika finanspolitiska åtgärder som kan vidtas under nuvarande ekonomiska förhållanden och se vilka åtgärder som den empiriska litteraturen bedömer vara de mest effektiva åtgärderna.

4.1 Expansiva åtstramningar (Ricardiansk ekvivalens)

Teorin att åtstramningar kan fungera expansivt, även kallad **ricardiansk ekvivalens**, bygger på antagandet att minskade offentliga utgifter under en kris ger den *rationella* medborgaren en insikt om sänkta skatter i framtiden vilket gör individen mer benägen att spendera i nuet. Denna teori har uppenbara brister då forskningen inte kunnat finna några robusta empiriska belägg för en sådan tendens hos löntagare att spendera när regeringar gör stora neddragningar. Inte heller finner man några framträdande exempel på att länder som bedriver åtstramande finanspolitik under en lågkonjunktur ser en snabbare återhämtning, snarare är det motsatta rådande.

Nationalekonomerna Oscar Jorda och Alan M. Taylor har undersökt BNP-effekten av åtstramningar under en finanskris hos alla OECD-länder de senaste decennierna. De finner att åtstramning under en kris på en procent av BNP resulterar i en BNP-förlust på upp emot tre och en halv procent under en femårsperiod²⁷.

Ricardiansk ekvivalens

1800-talsekonomen och finansmannen David Ricardo, som har gett namn åt denna teori, har aldrig uttryckligen sagt att denna idé stämmer. Ricardo fyller idag snarare rollen som intellektuellt alibi för en allt mer ifrågasatt teori.

Deras slutsats förstärks när de jämför Storbritanniens och USA:s utveckling efter finanskrisen 2008, där USA inte förde någon åtstramningspolitik medan Storbritannien gjorde betydande åtstramningar kring 2010. I USA såg man en fortsatt tillväxt medan Storbritannien upplevde en avstannad återhämtning. Detta exempel förstärker tesen om att åtstramningar leder till minskad BNP och diskrediterar teorin om expansiva åtstramningar eller ricardiansk ekvivalens²⁸.

Även Sverige är ett bra exempel på vad som sker när åtstramningar appliceras. Sverige genomlevde en betydande åtstramningspolitik efter 1990-talskrisen, vilket resulterade i en lägre tillväxttakt än våra europeiska grannländer under denna period²⁹. Den svenska åtstramningspolitiken motiverades däremot inte av expansiva åtstramningar utan av behovet av minskade räntekostnaderna för statskulden. Huruvida det var Sveriges åtstramningspolitik eller integreringen av finansmarknaderna som skapade de sänkta räntenivåerna på statskulden är däremot omdiskuterat. Trots den svenska åtstramade finanspolitiken såg landet inte heller några lättnader i penningpolitiken. Det berodde på Riksbankens strikta hållning och vilja att följa inflationsmålet och begränsa ökningarna i tillgångspriserna för bostäder³⁰. Det svenska exemplet ger alltså inte stöd åt tesen att åtstramande finanspolitik ovillkorligen skulle leda till lägre räntor, vilka i sin tur skulle kunna generera ekonomisk stimulans.

Trots bristande empiriska bevis för teorin om expansiv åtstramningspolitik förblir detta en vanligt förekommande politisk åtgärd under kriser. Åtstramningspolitiken resulterar i minskade offentliga åtaganden – vilket är en starkt ideologisk preferens hos många av dess förespråkare oavsett vad konsekvensen blir för den ekonomiska återhämtningen och befolkningens välbefinnande.

4.2 Skattesänkningar

Från de delar av den politiska högern som menar att expansiv finanspolitik kan bidra till en snabbare ekonomisk återhämtning efter krisen, framförs oftast skattesänkningar som den mest önskade åtgärden. Argumentationen är tvådelad. Dels menar förespråkarna att expansiva skattesänkningarna leder till en tillfällig stimulans av ekonomin som höjer sysselsättningen och BNP via ökad efterfrågan. Argumentets andra del, som oftast är den väsentligaste, lyder att skattesänkningarna även genererar ökade incitament för individer att gå från arbetslöshet till arbete.

Den naturliga följdfrågan blir då ifall ökad arbetslöshet under en kris är resultatet av en ökad ovilja att arbeta eller av en lägre efterfrågan på arbetskraft till följd av krisen? Eftersom insikten om att arbetslösheten är ett resultat av den tillfälliga ekonomiska nedgången är brett förankrad är högerns tanke huvudsakligen att skattesänkningarna ska bidra till att uppmuntra till arbete på längre sikt och på så vis även på lång sikt bidra till högre tillväxt. Dock finns det motsättningar i mekanismerna kring långsiktig tillväxt eftersom låga skatter inte är den enda faktorn som genererar förutsättningar för detta. Även saker som i grunden kräver skatteintäkter bidrar till att öka tillväxten på lång sikt, såsom offentliga investeringar i infrastruktur³¹, förutsättningar för att ställa om arbetskraften vid strukturomvandling genom arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringar³², och offentliga investeringar i humankapital³³, för att nämna några exempel. Viktiga områden som dessa kan lätt bli eftersatta vid större satsningar på skattesänkningar som åtgärd för att stimulera ekonomin. Som framstående förklaringar till dagens globala bristande tillväxt pekar den moderna forskningen³⁴ främst ut brist på investeringar i framtida generationers humankapital och bristande strukturomvandling till följd av bristfälliga skyddsnet som skapar en motvilja till förändring.

4.3 Offentliga investeringar

Stora offentliga investeringar syftar till att långsiktigt bygga ut infrastrukturen för att öka den långsiktiga kapaciteten i ekonomin, men kan även kortsiktigt bidra till tillfälliga ökning i BNP

Det får betraktas som tämligen okontroversiellt att prioritera lånefinansierade satsningar på offentliga investeringar.

---

och sysselsättning, då det resulterar i exempelvis fler byggarbetsplatser och behov av att köpa in mer material. Att satsa på offentliga investeringar är något internationella expertmyndigheter såsom OECD, IMF såväl som Konjunkturinstitutet rekommenderar³⁵. Därav får det betraktas som tämligen okontroversiellt att prioritera lånefinansierade satsningar på offentliga investeringar, förutsatt att projekten förutspås kunna generera ett betydande mervärde för samhället.

Det kan ta olika lång tid för olika typer av offentliga investeringar att generera finanspolitiska stimulanser. Ett redan planerat vägbygge kan generera en stimulans fortare än vad idén om att bygga en ny väg kan, eftersom det senare vägbygget behöver planeras innan arbetskraften kan sätta igång med det fysiska byggandet. Därför är det av största vikt att prioritera redan påbörjade offentliga investeringsprojekt som direkt kan omsättas i praktiken vid en ekonomisk kris.

4.4 Offentlig konsumtion

Offentlig konsumtion är när det offentliga till exempel anställer fler undersköterskor för att utföra fler offentliga tjänster. Utökad offentlig konsumtion förmår på kort sikt öka konsumtionen i samhället och bidra till att fler viktiga välfärdstjänster utförs. Det handlar om att anställa fler som tar hand om våra äldre, tillhandahåller sjukvård och undervisar våra barn och ungdomar. Det finns dock invändningar. Bland annat menar Finanspolitiska rådet³⁶ att en nackdel med att använda ökad offentlig konsumtion som ekonomisk stimulans är risken att detta inte kan brukas som *tillfälliga* åtgärder

eftersom en senare neddragning kan bli politiskt svår att genomföra – väljarna vill gärna behålla de välfärdstjänster som utökats. Men om landet klarar av att växa sig ur krisen kan dessa satsningar i det långa loppet finansieras av en ökad tillväxt. Även utan en tillväxt som täcker hela de utökade kostnaderna skulle det kunna finansieras via skattsedeln då invånarna ställer sig positiva till kvalitetshöjningen i välfärden denna konsumtion skulle generera.

4.5 Offentliga transfereringar

Offentliga transfereringar är direkta utbetalningar från det offentliga till individen i form av till exempel a-kassa, sjukpenning, barnbidrag och pensioner. Dessa utbetalningar går huvudsakligen till grupper som har en dokumenterad hög benägenhet att spendera, vilket gör att höjningar av transfereringar närmast direkt kan delas ut vid en ekonomisk kris, eftersom de då genererar en omedelbar efterfrågeeffekt för ekonomin. Vissa av dessa åtgärder får automatiskt effekt vid en kris, såsom utökade a-kasseutbetalningar påverkar efterfrågan när arbetslösheten stiger. Därmed uppstår en så kallad automatisk stabilisator som motverkar krisen.

Argumenten mot ökade offentliga transfereringar är att höga ersättningsnivåer för exempelvis arbetslösa bidrar till att göra det mer lönsamt att inte arbeta. Ragnar Bengtsson och Erik Hegelunds forskningsgenomgång av 22 studier som undersöker effekten av höjda ersättningsnivåer i Norden och inom OECD-området visar att en majoritet av studierna finner att höjda ersättningsnivåer i a-kassan har en negativ inverkan på arbetslösheten³⁷. Dock varierar effekten betydligt mellan studierna och långt ifrån alla studier finner statistiskt signifikanta resultat som bekräftar denna tes. Slutsatsen av deras analys är att det dels existerar metodologiska svårigheter i utvärderingen av a-kassans effekt på arbetslösheten, och att alternativa institutionella verktyg finns som kan användas för att få ner arbetslösheten samtidigt som arbetslöshetsersättningen höjs. Till exempel visar IFAU:s studie på effekten av den höjda arbetslöshetsersättningen att kvinnor snarare såg lägre arbetslöshet vid höjningen av a-kassan, möjligtvis tack vare införandet av

maxtaxa på förskolan, vilket skedde samtidigt i detta fall och bidrog till att höja det kvinnliga arbetskraftsdeltagandet³⁸.

Den aktiva arbetsmarknadspolitiken som förts i Sverige har också den historiskt sett bidragit till att minska de negativa sysselsättningseffekterna av en stark a-kassa³⁹. Sverige har klarat av att ha höga ersättningsnivåer på uppemot 90 procent⁴⁰ samtidigt som man har haft låga arbetslöshetsnivåer på runt 2 procent, något även våra nordiska grannländer klarat av att kombinera⁴¹. Den samlade bilden av a-kassans effekter på sysselsättningen visar att det går att kombinera höga ersättningar i a-kassan med låg arbetslöshet, om man samtidigt prioriterar andra arbetsmarknadspolitiska insatser som stärker incitamenten och inte minst möjligheterna att få ett arbete⁴².

4.6 Vilka åtgärder är effektivast?

Denna rapport har hittills lagt fram några av de teoretiska argumenten för hur man kan och bör utforma ekonomisk stabiliseringspolitik. Detta avsnitt kommer redovisa hur den empiriska litteraturen kommit att bedöma och uppskatta effekten av olika stabiliseringspolitiska åtgärder. Fokus ligger på finanspolitiska åtgärder under en lågkonjunktur med redan låga räntor, vilket är det scenario som finanspolitiska åtgärder bedöms ha den största positiva multiplikatorn i, samt är det scenario vi nu befinner oss i⁴³.

Vilken finanspolitisk stimulansåtgärd som är effektivast avgörs genom att se vilken åtgärd som genererar den högsta multiplikatorn, det vill säga hur stor ökningen (eller minskningen) av den totala konsumtionen blir av en injektion (eller tillbakadragande) av resurser i ekonomin. Det är viktigt att anmärka att denna typ av makroekonomisk empirisk forskning inte är en exakt vetenskap, utan snarare en uppskattning av tillgängliga data under specifika metodologiska antaganden. Denna data och metodologi kan självfallet vara av varierande kvalitet. Valerie Rameys⁴⁴ forskningsgenomgång av expansiva finanspolitiska multiplikatorer visar på ett övertygande sätt att olika metodologiska antaganden kan generera helt olika uppskattningar av multiplikatorns storlek. Därför kan vi inte förvänta oss något annat än att debatten om vilka som är de mest effektiva

stimulansåtgärderna kommer att fortsätta. Men denna rapport kommer ändå försöka sammanfatta vad den nu tillgängliga aktuella forskningen nått för slutsatser.

En rad studier har estimerat vilken finanspolitisk åtgärd som har störst multiplikator. Slutsatsen är att offentliga investeringar är den mest effektiva åtgärden, både när man ser till hela EU⁴⁵ och till Sverige specifikt⁴⁶. Det är alltså betydligt effektivare att direkt stimulera efterfrågan i ekonomin genom att sätta igång byggande av infrastruktur, snarare än att exempelvis sänka skattenivåerna i förhoppning att individen ska konsumera mer, då det finns en betydande risk att skattesänkningarna eller transfereringarna går till ökat sparande. Det förmår inte att generera en ökad konsumtion och efterfrågan i ekonomin.

Däremot finns ett sätt att se till att multiplikatorn blir större vid höjda transfereringar och skattesänkningar – att rikta in sig på de grupper som har hög benägenheten att konsumera. Genom riktade insatser med till exempel ökade transfereringar mot låginkomsttagare (att höja de lägsta pensionerna exempelvis) kan man uppnå en multiplikatoreffekt som närmar sig den effekt som fås genom offentliga investeringar⁴⁷. Dessa typer av åtgärder går i linje med de expansiva satsningar Finanspolitiska rådet föreslagit under coronakrisen 2020 och i efterdyningarna av finanskrisen 2008⁴⁸.

Finanspolitiska rådet uppskattar att det krävs expansiva satsningar i offentliga investeringar och offentlig konsumtion på 5 procent av BNP för att få

till en sysselsättningsökning på 2 procent, medan det skulle krävas generella skattesänkningar på hela 20 procent av BNP för att nå samma resultat i sysselsättningsökning⁴⁹. Detta innebär att offentliga investeringar och offentlig konsumtion – under en djup ekonomisk svacka som den vi är inne i nu – är ett betydligt effektivare verktyg för ekonomisk stimulans och ökad sysselsättning än skattesänkningar.

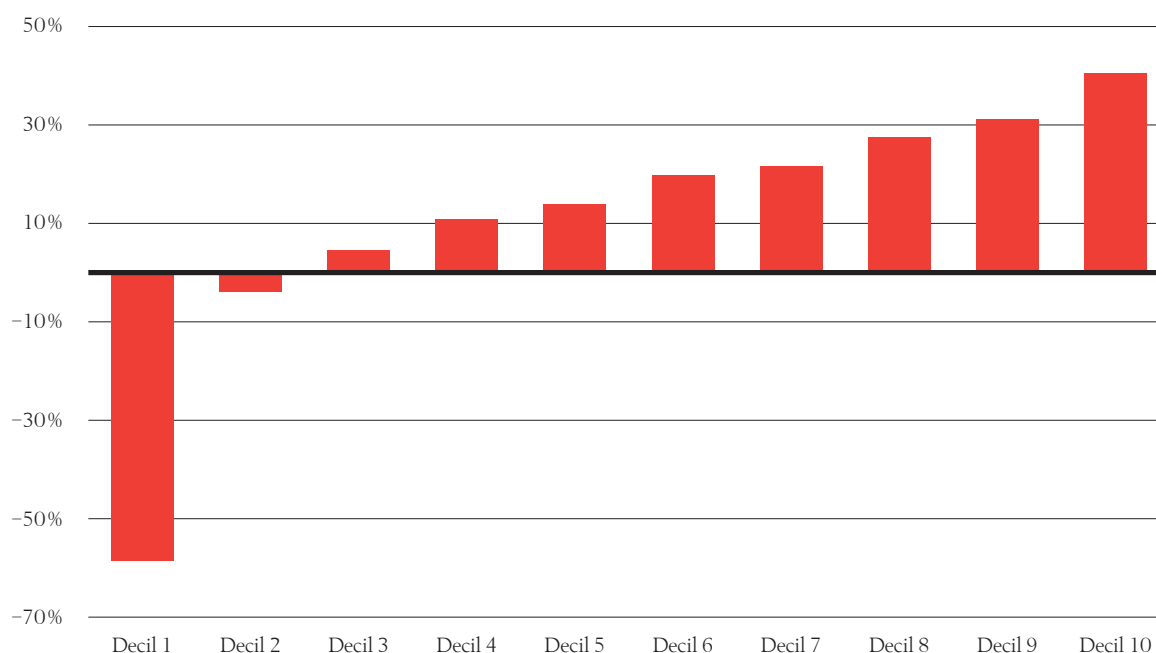
Generella sänkningar av bolagsskatter och inkomstskatten genomförs ofta med ambitionen att långsiktigt förbättra funktionssättet i ekonomin genom att bidra till ökade investeringar i företagen och öka antalet arbetade timmar i ekonomin. Problemet är att detta är beteendeförändringar som sker på längre sikt och har liten förmåga att leda till kortsiktig efterfrågestimulans. Risken är också stor att sådana skattesänkningar resulterar i ökat sparande hos hushåll och företag under en pågående lågkonjunktur. Av just denna anledning förespråkade exempelvis Finanspolitiska rådet att budgeten för 2009 skulle fokusera på ytterligare tillskott till den kommunala välfärden för att öka den offentliga konsumtionen och investeringarna – eftersom detta bedömdes vara mer effektiva stimulanser i det korta loppet jämfört med de jobbskatteavdrag som Alliansregeringen införde (2009). Deras skattesänkningar tillföll i hög grad individer med ett högt sparande vilket genererade en begränsad efterfrågestimulans. Figur 2 redovisar de stora skillnaderna i benägenhet för olika inkomstgrupper att konsumera, vilket styrker relevansen

FIGUR 1

Effekten på sysselsättning och BNP till följd av expansiva satsningar på offentlig konsumtion, offentliga investeringar, transfereringar och skattesänkningar.

Typ av åtgärd	Sysselsättningsmultiplikator under första året av en lågkonjunktur	Hur stora expansiva satsningar i procent av BNP som krävs för att skapa 100 000 arbeten	BNP-multiplikatorn
Offentlig konsumtion	0,4	5	1,5
Offentliga investeringar	0,6	5	1,7
Transfereringar	0,4	6,7	1,3
Skattesänkningar	0,1–0,2	20	0,8

Siffror från Finanspolitiska rådet (2020), baserade på Hjelm & Stockhammars (2016) analys.

FIGUR 2**Sparkvot för olika inkomstgrupper.**

Källa: Data från SCB, graf från LO (2020).

av att se till fördelningseffekterna när finanspolitiska stimulansåtgärder utformas.

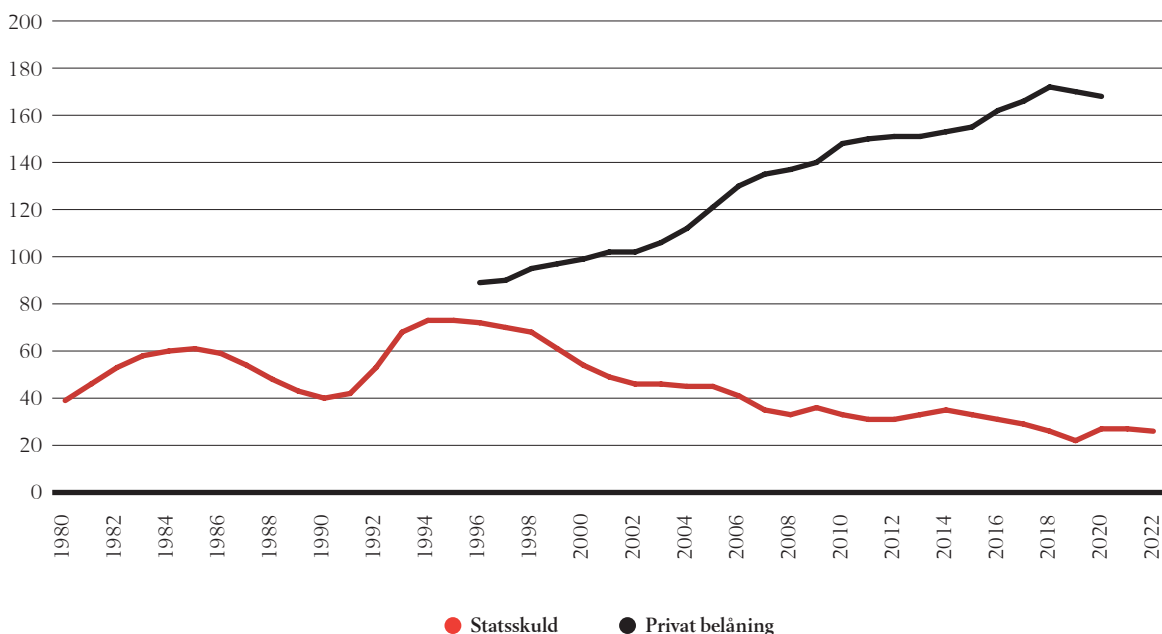
Att de dynamiska effekterna av skattesänkningar ska leda till ökad långsiktig ekonomisk tillväxt bygger på föreställningen att dessa åtgärder leder till en reallokering från ineffektiva offentliga till effektiva privata resurser. Om jobbskatteavdragen verkligen varit en sådan effektiv reallokering kan ifrågasättas, då Alliansen samtidigt minskade de offentliga transfereringarna genom att till exempel sänka a-kassan för att finansiera sina skattesänkningar. Sänkningar som dessa riskerar dessutom att göra arbetsstyrkan mer ovilligt inställd till strukturomvandling, det vill säga att byta bransch, då tillfällig arbetslöshet blir allt mer påfrestande för den enskilde. En lägre a-kassa leder även till ett icke optimalt resursutnyttjande då arbetstagare i högre utsträckning, för att undvika fattigdom under arbetslöshetsperioden ifall arbetslöshetsförsäkringen är för låg, lär ta arbete de är överkvalificerade för⁵⁰. Det är alltså tveksamt hur effektiv denna reallokering av resurser är. Därmed är det, med nuvarande kunskapsläge, att föredra satsningar på offentliga investeringar och offentlig konsumtion som vi

vet genererar en större multiplikator, åtminstone i det korta loppet⁵¹ – snarare än att hoppas på långsiktiga dynamiska effekter av utökade skattelättnader som varit svåra att utvärdera effektiviteten av.

4.7 Ökad offentlig belåning är inget problem för Sverige

Att finansiera tillfälliga expansiva offentliga investeringar genom ökad offentlig belåning är i det svenska fallet ett minimalt problem. Den svenska statskulden på 35 procent är långt under OECD-ländernas genomsnittsbelåning som ligger på över 70 procent⁵². Sveriges belåningsgrad i förhållande till BNP uppskattas öka från 35 till 42,6 procent⁵³ under 2020 vilket helt är i linje med belåningsökningen i andra OECD-länder under 2020⁵⁴. Stater med betydligt högre belåningsgrad som andel av BNP, som exempelvis Tyskland med över 50 procent, har inte heller några problem med höga räntebetalningar. En utökad belåning skulle, med andra ord, generera minimalt utökade kostnader i form av räntebetalningar för den svenska statsbudgeten. Kostnaderna för ökad

FIGUR 3**Utveckling av Sveriges offentliga belåningsgrad och hushållens privata belåningsgrad som andel av BNP 1980–2020.**

Källa: Statsskulden i procent av BNP, från Riksgälden (2020), hushållens låneskuld i procent av BNP från SCB (2020g)

belåning är helt enkelt små förutsatt att dessa lån används till effektiva åtgärder som långsiktigt stärker den svenska ekonomin, samtidigt som det begränsar det mänskliga lidandet som arbetslöshet och ekonomisk utsatthet innebär. Efter lågkonjunkturen kan dessa underskott balanseras genom att lånen hålls stabila som andel av BNP, snarare än genom att återgå till dagens överskottsmål eller införa ett balansmål.

Risken för statsfinansiella överbelåningskriser är kraftigt överskattade. Det är efter perioder med kraftigt ökad privat belåning som vi har sett betydande finansiella kriser under de senaste årtiondena, vilket inte minst var fallet vid finanskrisen 2008. Den utlöstes av den kraftigt stigande belåningsgraden bland hushåll med låg förmåga att betala tillbaka lån (som ofta hade ockerränta). Insikten om att dessa återbetalningar av bostadslån skulle utebli utlöste enorma förluster och svikande förtroende för den amerikanska finansiella sektorn vilket utlöste en global ekonomisk härdsmälta⁵⁵.

Ett liknande förlopp utspelade sig under det svenska 1990-talet. Finansavregleringen 1986 skapade en explosion av privat belåning som i sin

tur genererade en tillgångsbubbla som briserade under 1990-talet. Svenska statsobligationers räntebetalningar blev ett problem men var aldrig orsaken till att krisen briserade. Den svenska nutidshistorien lär oss alltså att statsskulden aldrig ska låtas hamna utom kontroll, men inte heller ses som roten till alla våra ekonomiska besvär.

Att det är privat belåning som samvarierar med finanskriser snarare än offentlig skuldsättning bekräftas även i två studier av över 17 OECD-länder utförda av nationalekonomerna Oscar Jorda, Moritz Schularick och Alan M. Taylor⁵⁶. De finner att hög privat belåning är den bästa indikatorn för att förutspå en finansiell kris. Hög offentlig belåning uppskattas generera en långsammare återhämtning men detta först vid skuldnivåer som överstiger 85 procent av BNP, vilket är långt över den svenska offentliga skuldsättningen på 35 procent⁵⁷. Därav kan inte Sveriges offentliga skuldsättning anses utgöra ett hinder för att genomföra signifikanta lånefinansierade satsningar, inriktade på att stimulera ekonomin och undvika en allt för stor ökning av arbetslösheten.

5. Vad bör göras nu?

Utifrån vad som här har konstaterat från genomgången av den empiriska forskningen och de historiska erfarenheterna från tidigare kriser, är det framför allt en expansiv finanspolitik inriktad på offentliga investeringar och offentlig konsumtion som utgör de effektivaste åtgärderna under en lågkonjunktur med nollräntor. Mot denna bakgrund har regeringens betydande expansiva krisåtgärder på 105 miljarder under höstbudgeten för 2021 varit nödvändiga. Tillskottet på närmare 20 miljarder kronor till den kommunala och regionala välfärden⁵⁸ var välbehövliga satsningar. Samtidigt innehöll den expansiva budgeten närmare 30 miljarder kronor till skattesänkningar, varav 20 miljarder kronor var direkt riktade mot företag och höginkomsttagare.

Dessa skattesänkningar kan inte beskrivas som träffsäkra eller effektiva utifrån forskningsgenomgångens slutsats att det är offentliga investeringar och offentlig konsumtion som är det effektivaste medlet för att stimulera ekonomin i en kris, inte åtgärder riktade mot de med högst benägenhet att spara. Specifikt har den sänkta arbetsgivaravgiften för unga under 23 år identifierats som ineffektiv. En tidigare utvärdering av reformen, utförd av IFAU år 2013, konstaterade att varje nytt arbete låg på en kostnad mellan 1 och 1,6 miljoner kronor. Även en nyare studie av David Seim⁵⁹ bekräftar att reformen är kostsam och att andra satsningar hade kunnat vara mer kostnadseffektiva, framför allt rekommenderar studien riktade stöd mot de som står längst från arbetsmarknaden istället för generellt sänkta arbetsgivaravgifter riktade mot alla ungdomar.

Baserat på den utvärdering av forskningsläget som gjorts ovan, rekommenderar denna rapport att regeringen fokuserar på följande fyra stimulansåtgärder till 2021 års vårändringsbudget och till nästkommande höstbudget för 2022: 1) öka de gröna investeringarna i järnväg och elnät, 2) öka

investeringsstödet för bostadsbyggande, 3) höj och förstärk a-kassa samt, 4) satsa mer resurser på regional och kommunal välfärd.

5.1 Öka de gröna investeringarna i järnväg och elnät

Att öka de offentliga investeringarna vore en högst relevant åtgärd för att öka sysselsättning och BNP, baserat på Hjelm och Stockhammars analys⁶⁰. Det är även av högsta samhällsrelevans då vi sett en tydlig negativ trend i de offentliga investeringarnas andel av BNP – sedan 1970-talet har de sjunkit från över 4 procent för att sedan 1990-talet parkeras på en permanent lägre nivå om närmare 2 procent⁶¹.

Dessa sjunkande offentliga investeringsnivåer har konstaterats haft tydlig negativ inverkan på inte minst järnvägsunderhållet⁶². Utökade offentliga investeringar kommer – för att vara effektiva stimulanser i det korta loppet – behöva vara inriktade på åtgärder som i närtid kan inledas och därmed snabbt generera nya arbetstillfällen. Förslagsvis bör utökade infrastrukturinvesteringar fördelas efter Trafikverkets rekommendationer, men med tydliga riktlinjer om att resurserna ska gå till klimatsmarta åtgärder som omgående kan förverkligas. Trafikverket varnar själva för att deras budget inte räcker för att upprätthålla nuvarande kvalitet på infrastrukturen⁶³. Här skulle investeringar för att göra vägtrafiken grönare genom investeringar i biodrivmedel och el-laddstolpar kunna göra stor nytta, då underhåll av det befintliga nätet kan sättas igång fortare än eventuell nybyggnation, vilka kräver en längre planeringsperiod. Satsningar på järnvägen, till exempel tidigareläggande av byggandet av Norrbottenbanan och satsningar på att utöka godstrafiken, skulle här kunna vara viktiga klimatsmarta investeringar⁶⁴ samtidigt som de genererar en stimulans på både kort och lång sikt.

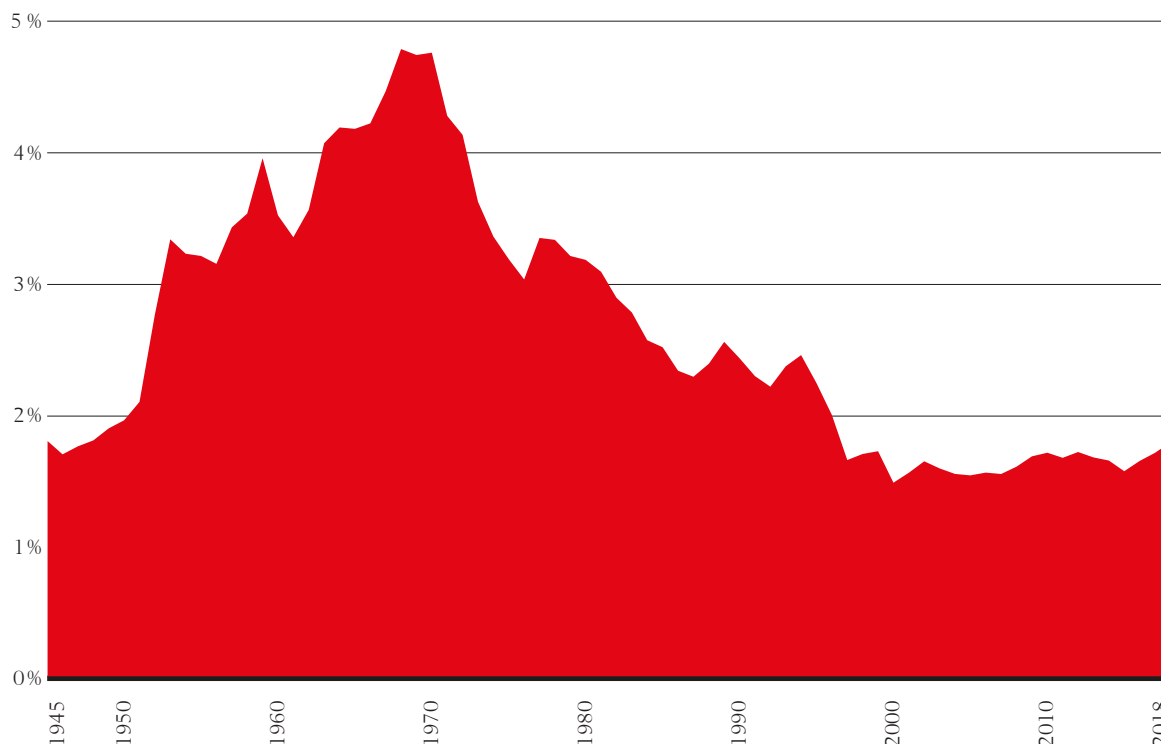
Även investeringar i elnätet kommer behöva ökas, samtidigt som det behövs tas politiska steg för att förenkla regelprocessen för att bygga ut elnätet. Detta skulle ge förutsättningar för den relativt rena svenska elen producerad i norra Sverige att transporteras till södra delarna av landet och därmed expandera dessa energikällors kapacitet på fossila energikällors bekostnad⁶⁵. Riktmärket bör vara att dessa investeringar bör öka från dagens 2 procent av BNP till att motsvara 3 procent. Det skulle innebära ytterligare 50 miljarder kronor⁶⁶ till offentliga investeringar, miljarder som skapar förutsättningar för en mer grön tillväxt i Sverige med upprustade och utbyggda järnvägar och elnät.

5.2 Öka investeringsstödet för bostadsbyggande

Investeringar i bostadsbyggande är ytterst relevanta för att stimulera ekonomin samtidigt som det löser en av vår tids stora dilemma; den stora

bristen på bostäder i storstadsregionerna och mer specifikt bristen på prisvärda hyresbostäder. Boverket identifierar ett behov av en byggtakt på över 67 000 bostäder årligen fram till 2025⁶⁷. Tyvärr har byggtakten varit betydligt lägre, cirka 50 000 bostäder årligen⁶⁸. Takten riskerar minska än mer under nuvarande förhållanden med en vikande konjunktur, därför är ett utökat investeringsstöd nödvändigt. Detta stöd bör, i likhet med ett förslag från Hyresgästföreningen, vara lån för hyresbostäder med hyror under 1 550 kronor per kvadratmeter per år, vilket skulle ge en månadshyra på 10 333 kronor för en bostad på 80 kvadratmeter⁶⁹. En statlig utredning behöver tillsättas för att beräkna och uppskatta hur stora lån som skulle kunna ges för byggandet och hur dessa lån ska utformas för att inte bryta med rådande EU-lagstiftning. Då stimulansåtgärder behövs utformas fort är detta ett problem. Förslagsvis bör de nuvarande investeringsstöden i bidragsform utökas för att successivt övergå i ett av ovan föreslagna utredning

FIGUR 4
Offentliga investeringar som andel av BNP 1945–2018.

Källa: Balder Bergström & Enna Gerin (2019).

utformat system där staten genererar större kreditbelopp till byggbolagen.

5.3 Höj och förstärk a-kassan

Att ytterligare höja ersättningsnivåerna i a-kassan är en central åtgärd under rådande förhållanden. Regeringens beslut att höja taket i a-kassan under 2020 är en åtgärd som spelat en avsevärd roll, men den svenska a-kassan har under en lång period urholkats och denna enskilda höjning innebär att den svenska a-kassan trots förbättringen förblir under målet att ge 80 procent arbetslöshetsersättning. Den svenska a-kassan har efter höjningen 2020 en ersättningsgrad på 74,8 procent⁷⁰ av medelinkomsten. Vi är alltså fortsatt lägst bland våra grannländer Danmark, Finland och Norge som alla har ersättningsnivåer på mellan 76 och 80 procent⁷¹. Dessutom ligger den svenska arbetslöshetsersättningen *efter skatt* långt under 74,8 procent av tidigare genomsnittlig arbetsinkomst eftersom siffran inte tar i beaktande hur jobbskatteavdraget ger en betydande skillnad i beskattning mellan ersättning från a-kassa och förvärvsinkomst. Den genomsnittliga ersättningen som andel av medelinkomsten är då 67,5 procentenheter⁷² efter skatt, långt under målet att en löntagare ska få 80 procent i ersättning vid arbetslöshet.

Att ytterligare höja a-kasseersättningen till 80 procent netto för de med medelinkomst vore en överkomlig och högst resonlig reform att genomföra i höstbudgeten för 2022. Det kan generera en direkt stimulans av efterfrågan då individer med arbetslöshetsersättning skulle spendera nästan hela sina utökade intäkt, eftersom de oftast har små eller obefintliga marginaler att spara och därmed genererar denna åtgärd en hög multiplikator. Den direkta stimulansen skulle här kunna vara central för ökad aggregerad efterfrågan, men det skulle även kunna bidra till att underlätta för enskilda individer under en svår period av kraftigt sjunkande inkomster till följd av ofrivillig arbetslöshet. Att ersättningsnivåerna höjs kan även vara positivt då det innebär att individen inte tvingas ta första bästa arbete som erbjuds, utan har marginal att söka arbeten som matchar personens kompetens. Därav kan en höjd ersättning innebära

en bättre resursallokering av arbetskraften. Av både efterfrågestimulans- och strukturmotiv ser denna rapport det som ytterst relevant att utöka höjningen av a-kassan. Det är däremot viktigt att denna reform efter ett fåtal år helt finansieras via skattemedel då principen bör vara att tillfälliga offentliga investeringar och inte långsiktig offentlig konsumtion ska lånefinansieras.

5.4 Satsa mer resurser på regional och kommunal välfärd

Under en längre tid har Sveriges kommuner och regioner haft en negativ trend med utökade kostnader och en allt mer åldrande befolkning. Detta kombinerat med minskande anslag i förhållande till kostnader har gjort det svårt för landets kommuner och regioner att leverera en högkvalitativ offentlig välfärd. De senaste 20 årens skattesänkningar har gått hand i hand med systematiska minskningar av resurser inom äldreomsorgen inte minst. Resultaten av denna negativa utveckling har blivit uppenbar inom äldreomsorgen under coronapandemin.

Antalet hemtjänstbesök per arbetspass har tredubblats⁷³ de senaste årtiondena vilket rimligtvis försvårar möjligheterna att begränsa smittspridningen inom äldreomsorgen. Därför bör nästkommande vår- och höstbudget vara inriktade på att skjuta till ytterligare resurser till äldreomsorgen med målet att återgå till att spendera motsvarande andel av kommunbudgeten som lades på äldreomsorgen innan nedskärningarna på 2000-talet (en sådan insats innebär att man behöver skjuta till 20 miljarder kronor enbart till äldreomsorgen)⁷⁴. En sådan resursökning är viktigt, främst för att det förmår höja kvaliteten på välfärden samtidigt som det gör något åt de allt mer ansträngda arbetsförhållandena inom äldreomsorgen. Att utöka antalet anställda inom äldreomsorgen och att höja de låga lönerna inom denna sektor skulle även generera en inte obetydlig efterfrågestimulans i ekonomin. Likt a-kassan kan dessa satsningar under krisen kortsiktigt finansieras via lån, men i det långa loppet behöver Sverige en höjd skattekvot som förmår generera en mer högkvalitativ kommunal och regional välfärd, inte minst en kraftigt förbättrad äldreomsorg.

6. Sammanfattning och slutreflektion

Den ekonomiska krisen i coronapandemins spår är otvetydigt allvarlig. BNP-raset och den ökande arbetslösheten har varit historiska. På grund av restriktioner, stor samhällspridning av viruset och att penningpolitiken nått vägs ände behövs välriktade finanspolitiska åtgärder vidtas under de nästkommande åren för att bemöta den rådande ekonomiska krisen. Denna rapport har påvisat hur offentliga investeringar och offentlig konsumtion är de mest effektiva åtgärderna för att stimulera efterfrågan under den djupa krisen. Att rikta offentliga transfereringar till hushåll med låga inkomster som har en hög benägenhet att spendera, bör också ses som angeläget.

För att tackla de omedelbara ekonomiska konsekvenserna av pandemin föreslår denna rapport att man för det första bör investera i infrastruktur, inriktat på åtgärder som kan omsättas fort och som kan ge Sverige en grönare transportsektor och en effektivare försörjning av hållbar el. För det andra bör regeringen satsa på att tillhandahålla ett utvidgat investeringsstöd i form av lån för att öka bostadsbyggandet. För det tredje bör a-kassan förstärkas och höjas, både som en stimulans för att öka efterfrågan i ekonomin, men också i syfte att tillhandahålla en grundtrygghet för de löntagare som blivit arbetslösa under pandemin, samt för att i det långa loppet bibehålla en hög acceptans bland löntagare för arbetsmarknadens strukturomvandling. För det fjärde bör Sveriges kommuner och regioner få tillskott som motsvarar de betydande nedskärningar som skett i deras kärnverksamheter under 2000-talet. Att anställa fler inom främst äldreomsorgen skulle stärka den hårt belastade verksamheten, samtidigt som det skulle höja den aggregerade efterfrågan och därmed underlätta den ekonomiska återhämtningen efter pandemin.

Det svenska samhället kommer aldrig se ut som det gjorde innan coronapandemin. De åtgärder som denna rapport föreslår syftar inte

enbart till att återhämta den ekonomiska krisens BNP-förlust, utan även erkänna brister i välfärds-samhället – inte minst inom infrastrukturens, bostadspolitikens, det sociala skyddsnätens och välfärdens områden – för att utifrån dessa probleminsikter föreslå en politik som förmår tackla välfärdens utmaningar *samtidigt* som den stigande arbetslösheten och sjunkande tillväxten vänds i bättre riktning.

Sveriges moderna historia är fylld av exempel * på hur kriser har kunnat användas som katalysatorer för förändring. Det främsta exemplet på detta är hur socialdemokratins samhällsbygge inleddes på 1930-talet efter att kapitalismen haft sin hittills största kris. Socialdemokratins samhällsbygge och dess vision om att ingen skulle vara utanför samhällsgemenskapen grep tag i folkets hjärtan och utgjorde grunden för ett halvt sekels progressiv samhällsomvandling.

Idag har visionen om en gemenskap byggd på en stark offentlig välfärd som tyglar kapitalismen kommit på skam. Socialdemokratien är idag inte den starka folkrörelse den var vid valsegern 1932 och under den långa efterföljande regeringsperioden, präglad av investeringar i det gemensamma. Även om den socialdemokratiska regeringsmakten idag bygger på en bräcklig koalition av liberala, gröna och socialdemokratiska krafter, är det av största vikt att denna koalition förmår formulera ett efterkrisprogram som kan återstarta ekonomin och förmår bygga vidare på en inkluderande gemenskap för alla medborgare.

En agenda som prioriterar offentliga investeringar, offentlig konsumtion och offentliga transfereringar för de löntagare som stått längst bak i samtidens samhällsutveckling kan utgöra grundbultar i en modern samhällsomvandling för en gemensamhetsskapande offentlig välfärd.

Låt denna ekonomiska kris bli startskottet för ett nödvändigt krisprogram. ■

Litteratur

- Barnichon, R. Matthes, C. & Price D.A. (2017) *Are the effects of fiscal policy asymmetric?* Economic Brief. Federal reserve bank of Richmond.
- Batini, N., Eyraud, L. & Weber, A. (2014) *A simple method to compute fiscal multipliers*, IMF Working Paper No. 14/93. International Monetary Fund.
- Bengtsson, R. & Hegelund, E. (2018) *Arbetslöshetsersättning och arbetslöshet: förväntade effekter av regeringens politik*. Sveriges A-kassor. <https://www.sverigesakassor.se/wp-content/uploads/2018/06/2018-03-09-Unga-utredare-Arbets%C3%B6shetsers%C3%A4ttnings-och-arbets%C3%B6shet.pdf>
- Bengtsson, R. (2020) *Finansiering för fler bostäder*, Hyresgästföreningen rapport. <https://www.hyresgastforeningen.se/faktabanken/rapporter/finansieringsrapporten/>
- Bennmarker, H. Carling, K. Holmlund, B. (2005) *Leder höjd a-kassa till längre arbetslöshetstider? En studie av de svenska förändringarna 2001–2002*. IFAU. <https://www.ifau.se/sv/Forskning/Publikationer/Rapporter/2005/Leder-hojd-a-kassa-till-langre-arbetsloshetstider-En-studie-av-de-svenska-forandringarna-2001-2002/>
- Bofinger, P. (2019) *Myten om det farliga underskottet: ortodoxa budgetregler kontra klimatpolitik*, Katalys-rapport, 77. Stockholm: Katalys.
- Boverket (2018) *Behov av nya bostäder 2018–2025*, Rapport 24. https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2018/behov-av-nya-bostader-2018_2025.pdf
- Boverket (2020) *Uppdaterad byggprognos – september 2020*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsmarknaden/indikatorer/>
- Carlén, T. (2014) *Den "nya" strukturomvandlingen? Jobbpolariseringen och konkurrensen om jobben*. Stockholm: LO-Tryckeriet.
- Chicagobooth (2020) *How are Americans coping with the Covid-19 crisis? 7 key findings from household survey*. <https://www.chicagobooth.edu/research/rustandy/blog/2020/how-are-americans-coping-with-the-covid19-crisis-7-key-findings>
- Coenen, G., Erceg, C. J., Freedman, C., Furceri, D., Kumhof, M., Lalonde, R., Laxton, D., Lindé, J., Mourougane, A., Muir, D., Mursula, S., de Resende, C., Roberts, J., Roeger, W., Snudden, S., Trabandt, M. & in't Veld, J. (2010) "Effects of fiscal stimulus in structural models", *American Economic Journal: Macroeconomics*, 4(1), s. 22–68.
- Edholm, M. (2018) "Striden om a-kassan", *Dagens arbete*. <https://da.se/2018/01/striden-om-a-kassan/>
- Ekonomifakta (2020) *Jobbskatteavdraget*. <https://www.ekonomifakta.se/fakta/skatter/skatt-pa-arbete/jobbskatteavdraget/>
- Erixon, L. (2015) "Can fiscal austerity be expansionary in present-day Europe? The lessons from Sweden", *Review of Keynesian Economics*, 3(4), s. 567–601.
- Europaportalen (2019) *EU-ländernas statsskulder*. <https://www.europaportalen.se/teman/statsskulder>
- Finansdepartementet (2020) *Finansplanen ur budgetpropositionen för 2021*. <https://www.regeringen.se/4a6bb6/globalassets/regeringen/dokument/finansdepartementet/tema-statens-budget/bp-for-2021/finansplan-ur-prop-2020-21-1.pdf>
- Finanspolitiska rådet (2020) *Swedish fiscal policy: Fiscal policy council report 2020*.
- Finanspolitiska rådet (2009) *Swedish fiscal policy: fiscal policy council report 2009*.
- Fredriksson, P. & Holmlund, B. (2004) "Hur ser en optimal arbetslöshetsförsäkring ut?", *Ekonomisk debatt*, 32(4), s. 22–38.
- Fregert, K. & Jonung, L. (2015) *Makroekonomi: teori, politik och institutioner*. Lund: Studentlitteratur.
- Gechert, S. & Rannenberg, A. (2014) "Are fiscal multipliers regime-dependent? A meta regression analysis", Working paper 139: IMK.
- Gerin, E. & Bergström, B. (2019) *Tre sätt att finansiera välfärden*, Katalys-rapport, 76. Stockholm: Katalys.
- Gordon, R.J. (2017) *The rise and fall of American growth: The U.S. standard of living since the civil war*. Princeton: Princeton university press.
- Hjelm, G. Stockhammar, P. (2016) "Short-run effects of fiscal policy on GDP and employment: Swedish evidence", Working Paper, 147.

- ILO (2020) *ILO monitor: Covid-19 and the world of work. Third edition updated estimates and analysis*. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_743146.pdf
- IMF (2020) *World economic outlook, June 2020: A crisis like no other, an uncertain recovery*. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/06/24/WEOUpdateJune2020>
- Jordà, Ò., Schularick, M. & Taylor, A.M. (2013a) "When credit bites back", *Journal of Money, Credit and Banking*, 45(2), s. 3–28.
- Jordà, Ò., Schularick, M. & Taylor, A.M. (2013b) "Sovereigns versus banks: crises, causes, and consequences", FRB San Francisco Working Paper 2013-37.
- Jordà, Ò. & Taylor, A.M. (2016) "The time for austerity: estimating the average treatment effect of fiscal policy", *Economic Journal*, 126(590), s. 219–255 (artikel tillgänglig vid prenumeration).
- Konjunkturinstitutet (2013) *Alternativ finanspolitik: effekter på konjunkturåterhämtning och offentligt finansiellt sparande*. <https://www.konj.se/download/18.2de5c57614f808a95afcdc05/1441282781260/Alternativ-finanspolitik-Effekter-pa-konjunktur%C3%A5terh%C3%A4mtning-och-offentligt-finansiellt-sparande.pdf>
- Konjunkturinstitutet (2017) *Kortsiktiga effekter av finanspolitik på BNP och sysselsättning i Sverige*. <https://www.konj.se/download/18.1e6ce89e15cb65df52cf3de4/1497958940849/Kortsiktiga%20effekter%20av%20finanspolitik%20p%C3%A5%20BNP%20och%20syssels%C3%A4ttning%20i%20Sverige.pdf>
- Konjunkturinstitutet (2020) *Konjunkturläget september 2020*. https://www.konj.se/download/18.796b4c14174b4a2794356d67/1601456921206/KLSep2020_ny.pdf
- Lindgren Åsbrink, M. (2011) "Arbetslöshet: finns det bara ett sätt att bekämpa arbetslöshet", i Peter Gerlach (red.) *Nationalekonomi för vänstern: Teori för jämlikhet och välfärd*.
- Ljungberg, J. Nilsson, A. (2009) "Human capital and economic growth: Sweden 1870–2000", *Cliometrica*, 3(1), s. 71–95.
- LO (2020) *Ekonomiska utsikter hösten 2020*. https://www.lo.se/start/lo_fakta/ekonomiska_utsikter_hosten_2020
- Nilsson, M.M. (2018) "Svensk a-kassa låg jämfört med OECD", *Arbetet*. <https://arbetet.se/2018/11/13/svensk-a-kassa-lag-jamfort-med-oecd/>
- Nilsson, M.M. (2020) "Trots höjningen: a-kassan lägre än på 90-talet", *Arbetet*. <https://arbetet.se/2020/06/15/trots-hojningen-a-kassan-lagre-an-pa-90-talet/>
- OECD (2020a) *Economic outlook*, 2. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/39a88ab1-en>.
- OECD (2020b) *Economic outlook*, 1. https://www.oecd-ilibrary.org/economics/oecd-economic-outlook/volume-2020/issue-1_34ffc900-en;jsessionid=7HvbY8pHmLxT_x7hGLFtMv40.ip-10-240-5-146
- OECD (2020c) *Employment and labour market statistics*. https://www.oecd-ilibrary.org/employment/data/oecd-employment-and-labour-market-statistics_ifs-data-en
- OECD (2020d) *Public debt projections, 2019–2021*. <http://www.oecd.org/coronavirus/en/data-insights/public-debt-projections-2019-21>
- Plesner, Å. (2020) "Budget ur balans: en granskning av äldreomsorgens ekonomi och arbetsmiljö", *Arena idé*. <https://arenaide.se/wp-content/uploads/sites/2/2020/03/budget-ur-balans-2020-03-25-compressed.pdf>
- Ramey, V.A. (2019) "Ten years after financial crisis: what have we learned from the renaissance in fiscal research?", *Journal of Economic Perspectives*, 33(2), s. 89–114.
- Regeringen (2020) *Budgeten för 2021 på fem minuter*. <https://www.regeringen.se/artiklar/2020/09/budgeten-for-2021-pa-fem-minuter/>
- Riksgälden (2020) *Statsskuldens utveckling*. <https://www.riksdagen.se/sv/statistik/statistik-om-sveriges-statsskuld/statsskuldens-utveckling/>
- Roubini, N. & Mihm, S. (2011) *Crisis economics: a crash course in the future of finance*. London: Penguin books Ltd.
- SCB (2020a) *Historiskt stor BNP-nedgång andra kvartalet 2020*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper-kvartals-och-arsberakningar/pong/statistiknyhet/nationalrakenskaper-2a-kvartalet-2020/>
- SCB (2020b) *Sveriges export*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/sveriges-export/>
- SCB (2020c) *Sveriges BNP*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/samhallets-ekonomi/bnp-i-sverige/>
- SCB (2020d) *Kraftig försämring på arbetsmarknaden för unga och utrikes födda*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/pong/statistiknyhet/arbetskraftsundersokningarna-aku-3e-kvartalet-2020/>

- SCB (2020e) *Arbetskraftsundersökningarna (AKU)*.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/arbetsmarknad/arbetskraftsundersokningar/arbetskraftsundersokningarna-aku/>
- SCB (2020f) *Medellöner i Sverige*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/utbildning-jobb-och-pengar/medelloner-i-sverige/>
- SCB (2020g) *Hushållens låneskulder i procent av justerad disponibel inkomst och av hushållens finansiella tillgångar*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/finansmarknad/finansrakenskaper/finansrakenskaper-kvartal-och-ar/pong/tabell-och-diagram/arstabeller/hushallens-laneskulder-i-procent-av-justerad-disponibel-inkomst-och-av-hushallens-finansiella-tillgangar/>
- SCB (2021) *BNP-indikatorn: försiktig återhämtning fjärde kvartalet*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper-kvartals-och-arsberakningar/pong/statistiknyhet/nationalrakenskaper-4e-kvartalet-2020/>
- Schön, L. (2010) *Sweden's road to modernity: an economic history*. Lund: Studentlitteratur.
- Schön, L. (2012) "Long term innovation waves and the potential dissonance between EU and Asia", i Oxelheim (red.) *EU/Asia and the re-polarization of the global economic arena*. New York World Scientific Publications.
- Scocco, S. & Andersson, L.F. (2017) "Under falsk flagg En granskning av Finansdepartementets beskrivning av investeringarna i transportsektorn", *Arena idé*. <https://arenaide.se/wp-content/uploads/sites/2/2017/12/falskflagg-final3-oh.pdf>
- Seim, D. (2019) *Sänkt arbetsgivaravgift för unga*. SNS analys, 55.
- Sundin, K. (2020) *Klimatkeynesianism nu*, Katalys-rapport, 83. Stockholm: Katalys. https://www.katalys.org/wp-content/uploads/2020/09/No-83.Klimatkeynesianism_nu.pdf
- Svenska Dagbladet (2020) "Varningen: sämre vägar och bensinchock väntar". <https://www.svd.se/trafikverket-samre-vagar-och-bensinchock-vantar/i/utvalt/om/trafikverket>
- Szebehely, M., Stranz, A., & Strandell, R. (2017) *Vem ska arbeta i framtidens äldreomsorg?* Stockholm: Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan.
- The Economist (2020) "The eternal zero". https://www.economist.com/special-report/2020/10/08/the-eternal-zero?fsrc=scn/fb/te/bl/ed/interestratesheeternalzerospecialreport&fbclid=IwAR2UyfeQ1xiSmTJIGixnRHU2npxw_RNnpunyxZfVq5aprCg-pTfhskC75Yg

Noter

1. SCB (2020a) *Historiskt stor BNP-nedgång andra kvartalet 2020*.
2. Exporten utgör 2 361 miljarder kronor (SCB 2020b) av total BNP på 5 021 miljarder (SCB 2020c), det vill säga 47 procent av BNP.
3. OECD (2020a) *Economic outlook*.
4. ILO (2020) *ILO monitor: Covid-19 and the world of work*.
5. Chicagobooth (2020) *How are Americans coping with the Covid-19 crisis?*; IMF (2020) *World economic outlook*.
6. SCB (2020d) *Kraftig försämring på arbetsmarknaden för unga och utrikes födda*.
7. Konjunkturinstitutet (2020) *Konjunkturläget september 2020*.
8. IMF (2020).
9. Ibid.
10. Konjunkturinstitutet (2020).
11. SCB (2020e) *Arbetskraftsundersökningarna (AKU)*.
12. Konjunkturinstitutet (2020).
13. SCB (2021) *BNP-indikatorn*.
14. Fregert, K. & Jonung, L. (2015) *Makroekonomi*.
15. Bofinger, P. (2019) *Myten om det farliga underskottet*.
16. Fregert & Jonung (2015).
17. Konjunkturinstitutet (2017) *Kortsiktiga effekter av finanspolitik på BNP och sysselsättning i Sverige*; Hjelm, G. Stockhammar, P. (2016) "Short-run effects of fiscal policy on GDP and employment: Swedish evidence"; Finanspolitiska rådet (2020) *Swedish fiscal policy*.
18. IMF (2020).
19. OECD (2020b) *Economic outlook*.
20. Batini, N., Eyraud, L. & Weber, A. (2014) *A simple method to compute fiscal multipliers*.
21. OECD (2020c) *Employment and labour market statistics*.
22. Nilsson, M.M. (2020) "Trots höjningen: A-kassan lägre än på 90-talet".
23. Europaportalen (2019) *EU-ländernas statsskulder*.
24. Batini, Eyraud & Weber (2014).
25. The Economist (2020) "The eternal zero".
26. Konjunkturinstitutet (2017); Konjunkturinstitutet (2013) *Alternativ finanspolitik*.
27. Jordà, Ò. & M. Taylor, A. (2016) "The time for austerity: estimating the average treatment effect of fiscal policy".
28. Ibid.
29. Erixon, L. (2015) "Can fiscal austerity be expansionary in present-day Europe? The lessons from Sweden".
30. Ibid.
31. Schön, L. (2010) *Sweden's road to modernity*.
32. Carlén, T. (2014) *Den "nya" strukturomvandlingen?*
33. Ljungberg, J. & Nilsson, A. (2009) "Human capital and economic growth: Sweden 1870–2000".
34. Gordon, R.J. (2017) *The rise and fall of American growth*; Schön, L. (2012) "Long term innovation waves and the potential dissonance between EU and Asia".
35. OECD (2020b); IMF (2020); Konjunkturinstitutet (2017).
36. Finanspolitiska rådet (2020).
37. Bengtsson, R. & Hegelund, E. (2018) *Arbetslöshetsersättning och arbetslöshet*.
38. Bennmarker, H. Carling, K & Holmlund, B. (2005) *Leder höjd a-kassa till längre arbetslöshetstider?*
39. Lindgren Åsbrink, M. (2011) "Arbetslöshet: Finns det bara ett sätt att bekämpa arbetslöshet".
40. Edholm, M. (2018) "Striden om a-kassan".
41. Lindgren Åsbrink (2011).
42. Fredriksson, P. & Holmlund, B. (2004) "Hur ser en optimal arbetslöshetsförsäkring ut?".
43. Hjelm, G. & Stockhammar, P. (2016); Barnichon, R. Matthes, C. & Price D.A. (2017) *Are the effects of fiscal policy asymmetric?*; Finanspolitiska rådet (2020); Batini, Eyraud & Weber (2014).
44. Ramey, V.A. (2019) "Ten years after Financial Crisis: What Have we Learned from the Renaissance in Fiscal Research?".
45. Coenen, m.fl. (2010) "Effects of Fiscal Stimulus in Structural Models"; Gechert, S. & Rannenberg, A. (2014) "Are fiscal multipliers regime-dependent? A meta regression analysis".

46. Hjelm & Stockhammar (2016).
47. Coenen, m.fl. (2010); Hjelm & Stockhammar (2016).
48. Finanspolitiska rådet (2020).
49. Ibid.
50. Carlén (2014).
51. Hjelm & Stockhammar (2016); Coenen, m.fl. (2010).
52. OECD (2020d) *Public debt projections, 2019–2021*.
53. Finansdepartementet (2020) *Finansplanen ur budgetpropositionen för 2021*.
54. OECD (2020d) *Public debt projections, 2019–2021*.
55. Roubini, N. & Mihm, S. (2011) *Crisis economics*.
56. Jordà, Ö., Moritz, S. & Taylor, A.M. (2013a) "When credit bites back"; Jordà, Ö., Moritz, S. & Taylor, A.M. (2013b) "Sovereigns versus banks: crises, causes, and consequences".
57. Ibid.
58. Regeringen (2020) *Budgeten för 2021 på fem minuter*.
59. Seim, D. (2019) *Sänkt arbetsgivaravgift för unga*.
60. Hjelm & Stockhammar (2016).
61. Gerin, E. & Bergström, B. (2019) *Tre sätt att finansiera välfärden*.
62. Scocco, S. & Andersson, L.F. (2017) "Under falsk flagg En granskning av Finansdepartementets beskrivning av investeringarna i transportsektorn".
63. Svenska Dadgbladet (2020) "Varningen: Sämre vägar och bensinchock väntar".
64. Sundin, K. (2020) *Klimatkeynesianism nu*.
65. Ibid.
66. Sveriges totala BNP uppgick år 2020 till 5 021 miljarder kronor (SCB 2020c), en hundradel av BNP blir således drygt 50 miljarder kronor.
67. Boverket (2018) *Behov av nya bostäder 2018–2025*.
68. Boverket (2020) *Uppdaterad byggprognos – september 2020*.
69. Bengtsson, R. (2020) *Finansiering för fler bostäder*.
70. Taket för arbetslöshetsersättningen är 26 400 kronor (Nilsson 2020), den genomsnittliga inkomsten för alla löntagare är 35 300 kronor (SCB 2020f). Därmed blir den genomsnittliga ersättningsnivån $26\,400/35\,300 = 0,7478 = 74,8$ procent.
71. Nilsson, M.M. (2018) "Svensk a-kassa låg jämfört med OECD".
72. Uträkning: $(26\,400 - 2\,582)/35\,300 = 0,675 = 67,5$ procentenheter. 2 582 kronor är det nuvarande taket för jobbskatteavdraget som en individ kan få upp vid en inkomst vid medelinkomsten på 35 300 kronor (Ekonomifakta 2020).
73. Szebehely, m.fl. (2017) *Vem ska arbeta i framtidens äldreomsorg?*
74. Plesner, Å. (2020) "Budget ur balans: En granskning av äldreomsorgens ekonomi och arbetsmiljö".

1. Välfärden är vinsten
2. Svar på tal om vinster i välfärden
3. Vilken arbetsmarknad ska vi ha?
4. Slaget om den likvärdiga skolan
5. Hälften kvar och hela framtiden
6. "Jag tar värktabletter men det hjälper inte"
7. Vägen till en likvärdig skola
8. Fallet järnvägen
9. Björklundeffekten
10. Åtstrammingsdoktrinen
11. En röst på SD är en röst på högern
12. Mest åt de rika
13. Färre lärare ger vinsten!
14. Ordens makt i politiken
15. Handbok för en ny kulturminister
16. Städtjänst och bartender för alla?
17. Förklaringar till SD:s framgång
18. Utan segel i vänstervinden – eftervalsanalys
19. I frihandelns goda namn
20. Från massarbetslöshet till full sysselsättning
21. Vägen till en likvärdig skola – skolpolitisk årsbok 2015
22. Jämlikhet är lösningen!
23. En för alla, alla för vem?
24. Måste vi jobba 8 timmar per dag?
25. Kapitalet i tjugoförsta århundradet
26. Piketty på tre röda
27. Porten kallas trång
28. Partierna och jämlikheten
29. Anställningsformer i Sverige
30. Med låg kvalitet som affärsidé
31. Den blåbruna röran
32. Spagat över väljarkåren
33. I skuggan av TTIP: Ceta
34. Postkapitalism: Vår gemensamma framtid
35. Massivt stöd för jämlikhetspolitik
36. Pensionssveket
37. Med integrationen som murbräcka
38. Finansialiseringen av Sverige
39. Fattigdom gör inte människor friskare
40. Klass, identitet och politisk mobilisering
41. Arbetarlitteraturen och klassamhället
42. Arbetarklassens symboliska utplåning i medelklassens medier
43. Mediekapitalet
44. Nomaderna på den svenska arbetsmarknaden
45. Det nya arbetslivet: Management-by-stress
46. Svängdörrarnas förlovade land
47. Vilka är "vi" i jämställdhetspolitiken?
48. Klassamhällets tystade röster och perifera platser
49. En fråga om klass i framtidsstaden Malmö
50. I väntan på klasspolitik
51. Medelklassens förändrade maktposition
52. Professionerna, mellanskikten och klassanalysen
53. Klassamhällets rasifiering i arbetslivet
54. Arbetarrörelsens blinda fläck
55. Ägande- och förmögenhetsstrukturen och dess förändring sedan 1980
56. Välfärdsmodellens omvandling
57. Klass och hälsa
58. Klassamhället och döden
59. Klasstrukturen i Sverige
60. Lågt lönenärke gynnar högvärlönlade
61. Vårdstölden
62. Kapitalet, överheten och alla vi andra
63. Låga löner funkar inte
64. Lönebildningen i de skandinaviska länderna
65. Industrins lönenormering kan och bör reformeras
66. När kapitalet vann valet – eftervalsanalys
67. Till vänsterpopulismens försvar
68. Förstatliga pengarna
69. Vägen till jämställda löner inom arbetarklassen
70. Produktionen av pengar
71. Olika risker med en långsiktigt minskning av löneandelen
72. Europeanormen saknar relevans
73. Lönebildning för en ny tid
74. Socialistiska manifestet
75. Beskatta kapitalet
76. Tre sätt att finansiera välfärden
77. Myten om det farliga budgetunderskottet
78. Så räddar vi klimatet
79. Attack mot anställningsskyddet
80. Coronateserna
81. Kapitalet och ideologin
82. Världens jämlikaste land?
83. Klimatkeynesianism nu
84. Privata sjukvårdsförsäkringar bryter mot lagen
85. Klass i Sverige
86. Vad kommer efter socialdemokratin?
87. Underskottsmyten
88. Investeringar är bästa stimulansen